

ФАКТИЧНЕ ТВЕРДЖЕННЯ ТА ОЦІННЕ СУДЖЕННЯ: РОЗМЕЖУВАННЯ В СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗІ

Дослідження зосереджено на виокремленні критеріїв оцінного судження та розмежуванні його з фактичним твердженням, що є актуальними для проведення семантико-текстуальної лінгвістичної експертизи. Визначення оцінного судження пов'язано з наявністю у висловлюванні негативної або позитивної інформації, але потребує чітких критеріїв оцінності. Законодавчі акти не дають можливості однозначного тлумачення понять оцінного судження та фактичного твердження і не корелюють з лінгвістичною теорією. Суперечності між поглядами лінгвістів-експертів і лінгвістів-науковців на цю проблему не дають змогу виробити єдиний принцип визначення оцінних суджень. Теоретичним підґрунтям наукової розвідки слугували праці українських дослідників у галузі юридичної лінгвістики та рекомендації практичного характеру в галузі лінгвістичної експертизи. У дослідженні з'ясовано сутнісні характеристики категорії оцінки у мовознавстві та на матеріалі експертних висновків проаналізовано основні шляхи розмежування оцінних суджень і фактичних тверджень на лексичному і граматичному рівнях. Отримані результати прислужаться у проведенні лінгвістичних семантико-текстуальних експертиз з визначення оцінних суджень.

***Ключові слова:** судова експертиза, лінгвоекспертологія, юридична лінгвістика, категорія оцінки, аналіз тексту.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Семантико-текстуальна експертиза належить до різновидів лінгвістичних експертних досліджень та має одним із завдань відповідь на питання щодо характеристики висловлювання як оцінного судження або фактичного твердження. Важливість такого розмежування зумовлена нормою закону України «Про інформацію» щодо відповідальності за подання певної інформації: так, згідно зі ст. 30 Закону «Ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за висловлення оціночних суджень» [7, ст. 30]. Це твердження потребує ґрунтовного потракткування поняття оцінного судження (названого в законодавчому акті «оціночним») та виформування критеріїв для виокремлення оцінних суджень під час проведення експертних досліджень. Відсутність чітких дефініцій цього поняття, брак лінгвістичних параметрів розмежування оцінних суджень і фактичних тверджень, потреба в узгодженні науково-методологічних підходів до аналізу текстів в експертів-практиків і лінгвістів-науковців, – усе це підтверджує актуальність обраної теми нашої наукової розвідки. З боку експертів практиків розв'язання цієї проблеми посприє розробленню методики семантико-текстуальної лінгвістичної експертизи в аспекті розмежування фактичних тверджень та оцінних суджень, а з боку науковців – поглибить терміносистему лінгвоекспертології як розділу юридичної лінгвістики.

Ступінь дослідження проблеми в лінгвістиці. Юридична лінгвістика має в українському мовознавстві серйозне підґрунтя у працях Н. Артикуци, О. Доценко,

Н. Кравченко, Л. Пономарьової, Ю. Прадіда, А. Просяної, І. Царьової та ін. Здебільшого в центрі уваги дослідників ставали проблеми юридичної термінології, зокрема її семантики і словотвору; стилістичних особливостей законодавчих текстів; вияви юридичного дискурсу, зокрема судовий, законодавчий, міжнародно-правовий. Утім, проблематика лінгвоекспертології належить до новітніх питань юридичної лінгвістики і представлена науковими розвідками Б. Ажнюка [1], Л. Ажнюк [2], К. Голобородька [6], С. Ковкіної і Н. Дідушок [10], Л. Свиридової [18], Д. Сизонова і Л. Шевченко [19] та ін. Серед зазначених праць переважно присвячені загально теоретичним питанням судової експертизи та практичні рекомендації щодо проведення експертних дослідження, але кваліфікації оцінних суджень не приділено достатньо уваги. Натомість у «Законі про судову експертизу» [8] та «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» [9] наявні загальні положення і перелік питань до лінгвіста-експерта, але немає алгоритму дій під час необхідності розмежування цих висловлювань. Ми зверталися до цього питання лише побіжно [11], але вони потребує глибшого опрацювання. У межах українських лінгвістичних студій ґрунтовно опрацьовано питання категорії оцінки (Т. Космеда [12], В. Кришук [13], І. Онищенко [14], О. Островська [15], О. Халіман [22] та ін.), що і визначає нашу наукову базу для розроблення прикладного аспекту залучення цих теоретичних положень до потреб лінгвістичної експертизи.

Мета дослідження – визначити критерії розмежування фактичного твердження та оцінного судження, релевантні для семантико-текстуального лінгвістичного дослідження. Мета передбачала розв'язання таких завдань: окреслення проблематики семантико-текстуальних експертних досліджень, характеристику категорії оцінки з мовознавчого ракурсу; дефініювання оцінного судження та фактичного твердження; формування критеріїв розмежування оцінних суджень та фактичних тверджень.

Ми послуговувалися такими **методами дослідження**: метод лінгвістичного аналізу тексту, метод компонентного аналізу, метод лінгвопрагматичного і дискурсивного аналізу.

Викладення основного дослідження. У Законі України «Про інформацію» подано дефініцію оцінного судження в такий спосіб: «Оціночними судженнями, за винятком наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичні дані, зокрема з огляду на характер використання мовно-стилістичних засобів (вживання гіпербол, алегорій, сатири)» [7, ст. 30]. Зважаючи на це формулювання, мовними ознаками оцінного судження є наявність гіпербол, алегорій і сатири, проте з лінгвістичного боку такі критерії не є достатніми та відповідними, щоб кваліфікувати висловлювання як оцінне. Проблема потребує, на нашу думку, залучення лінгвістичної теорії для вироблення системного підходу щодо розмежування оцінних суджень і фактичних тверджень.

Дослідження категорії оцінки має давню історію – починаючи з античності і завершуючи сучасними лінгвокогнітивними студіями, проте дослідники наголошують на дискусійності статусу категорії оцінки та неоднорідності мовних засобів її вираження. Так, потрактування оцінки як семантичної категорії домінувало у працях радянських мовознавців (Н. Арутюнова [3], О. Вольф [5]), а витлумачення оцінки як поля (семантичного, функційно-семантичного) переважає в українській лінгвістиці (Т. Космеда [12], І. Онищенко [14], Г. Приходько [17], О. Халіман [22] та ін.). Категорію оцінки досліджують в аспекті семантики (В. Кришук [13]), прагматики (Н. Бігунова [4]), когнітології (Г. Приходько [17]). Н. Арутюнова виокремлює в категорії оцінки такі обов'язкові семантичні компоненти: конвенційність, скерування на мовця, часова детермінованість, прагматична спрямованість [3, с. 7]. Це доводить комплексний характер категорії оцінки і неможливість врахування поодиноких показників її визначення.

Сучасний підхід до категорії оцінки передбачає розгляд мовних засобів її вираження на всіх рівнях. Г. Приходько вказує: «Оцінка має категоріальний статус на різних рівнях мовної

системи й у мовленні – фонологічному, морфологічному, лексичному, на рівні речення і тексту. Полістатусність даної категорії найбільш чітко виявляється в тексті, що інтегрує різні категоріальні прояви оцінки, тому при вивченні зазначеної категорії доцільно основний упор зробити на вивченні її репрезентації в тексті» [16, с. 130]. З огляду на це під час виокремлення оцінних суджень у тексті необхідно враховуватися різнотипні показники категорії оцінки і розглядати їх комплексно.

Загальноприйнятим підходом до категорії оцінки вважаємо висловлення ставлення мовця до повідомлення через позиції доброго – поганого та позитивного – негативного. Н. Бігунова зазначає: «Вважається, що з позицій характеру ставлення мовця до повідомлення оцінка буває позитивною (+), негативною (-) і нейтральною, або нульовою (0). Виокремлення нейтральної оцінки дає змогу говорити про існування опозиції «оцінність» – «безоцінність», яка лежить в основі мікрополя «оцінити – не оцінити», передбачає існування маркованих чи ж немаркованих полюсів» [4, с. 57]. Дослідниця наголошує на недоцільності врахування поняття нейтральної оцінки, оскільки у висловлюванні або тексті оцінка наявна навіть не в експліцитній, а в імпліцитній формі. Дозволимо не погодитися з цією тезою щодо проведення лінгвоекспертних досліджень, завданням яких саме і є визначення виловлювань, що не містять оцінку, тобто є фактичними твердженнями.

У лінгвістичній експертизі для визначення висловлювання як оцінного, на нашу думку, потрібно діяти за певним алгоритмом, що врахує лінгвокогнітивний, лінгвопрагматичний і власне лінгвістичний параметри оцінки.

На лінгвокогнітивному рівні тлумачимо оцінки як модель пізнання світу, що передбачає концептуалізацію світу в параметрах «хороше» – «погане» за відповідною градуйованою шкалою. На цьому рівні основним засобом репрезентації оцінки є відповідна лексика – прикметники, прислівники, іменники і дієслова, що у словникових дефініціях містять оцінні компоненти значення, напр., висловлювання зі скріншоту соціальної мережі (підпис до фотографії): *Це євреї в Умані. Якщо продати цим тварям це і нашу землю, що тоді тут українцям робити?* Перше речення є фактичним твердженням, що виконує функцію ідентифікації осіб, зображених на представлений фотографії. У наступному реченні фіксуємо вказівний займенник «цим», що виконує функцію текстового зв'язку з попереднім реченням і вказує на те, що йдеться саме про євреїв в Умані. Займенник поєднано з лексемою «твари», що є росіянізмом, тому її значення встановлюємо за тлумачним словником російської мови: Тварь, 1. Всякое живое существо (устар.). 2. Недостойный, подлый человек (прост. презр.). У другому значенні лексема «тварь» вживається як інвектива на позначення людини з приписуванням останній негативних рис. Цій лексемі відповідає українське «тварина», що у тлумачному словнику української мови має значення: 1. Будь-яка істота на відміну від рослини чи людини; // Худоба, звір і т. ін.; ссавець. 2. лайл. Груба, підла людина [20, Т. 10, с. 45]. В обох дефініціях друге значення має позначку «презирливе» або «лайливе», що вказує на негативно оцінну семантику, представлену і в структурі значення «підла людина». У цьому випадку для визначення судження як оцінного головним аргументом є наявність концептуально навантаженого ядерного компонента висловлювання, що має негативно оцінний зміст, незважаючи на те, що за граматичними показниками фіксуємо питальне речення. У питальних і спонукальних реченнях не передається судження фактичного характеру, вони нічого не стверджують і не заперечують щодо дійсності.

На лінгвопрагматичному рівні враховуємо комунікативний намір мовця – прагнення висловити негативну або позитивну інформації щодо суб'єкта або об'єкта мовлення. Комунікативний намір встановлюємо на підставі загальної комунікативної ситуації і контексту спілкування, напр.: *Друзі, привіт! Знайомтесь, ось таким цікавим персонажам здали в оренду квартиру Тринкалі, що знаходиться по вул. Будівельників у серпні 2020 р.* У цьому випадку оцінка виражається імпліцитно, через переносне значення лексеми «цікавий». За словниковим визначенням: Цікавий. – 1. Який привертає увагу, викликає інтерес // Те

саме, що захоплюючий. 2. Красивий, привабливий. 3. Який виявляє цікавість, відзначається цікавістю; допитливий // Жадібний до знання. // Який виражає цікавість, допитливість (про очі, погляд і т. ін.). 4. розм. Жвавий, меткий, спритний [20, Т. 11, с. 226]. Прикметник «цікавий» має за словником позитивно оцінне значення, проте комунікативний намір мовця скерований на критику певного суб'єкта, щодо якого він вживає цей прикметник. Вжите в переносному значенні слово «цікавий» виражає іронію мовця і є вербалізацію імпліцитної негативної оцінки. У такий спосіб фіксуємо наявність комунікативного наміру вираження оцінки в непрямої спосіб.

Власне лінгвістичний параметр передбачає аналіз експліцитних засобів вираження оцінки через лексико-граматичні маркери, окремі мовні засоби вираження категорії суб'єктивної модальності. Вважаємо, що оцінні судження містять експліцитні показники позиції мовця – вираження його ставлення до повідомлення та наголошення на суб'єктивності власної позиції, напр.: *Як там кажуть: «Нехай країна знає своїх героїв»*. У наведеному прикладі фіксуємо вставну конструкцію «як там кажуть», що вказує на неперевірене джерело інформації. У такий спосіб мовець вказує на вторинність свого висловлювання й виражає суб'єктивне ставлення до повідомлення. Вживання прецедентного висловлювання «*країна знає своїх героїв*», що тлумачимо як імпліцитну негативну оцінку певної ситуації представлено опосередковано, через покликання на джерело, тому має вторинний характер. Наявна негативна оцінка не висловлюється мовцем прямо, а є покликанням на загальноприйнятну думку. Н. Бігунова вважає, що в комунікативній взаємодії «не будь-яке оцінне судження, сформоване індивідом, експлікується у висловлювання. Більше того, якщо людина вважає за потрібне висловити оцінку щодо певного об'єкта вголос, зовсім не завжди сформульоване оцінне висловлювання буде збігатися з оцінним судженням як за інтенсивністю, так і за знаком «плюс – мінус» [4, с. 63].

З урахуванням лінгвокогнітивного, лінгвопрагматичного і власне лінгвістичного аспектів пропонуємо такий алгоритм дій визначення оцінного судження. На першій стадії визначаємо семантичне наповнення лексем, що входять до складу аналізованого висловлювання: наслідком стає перелік лексикографічних дефініцій кожної словоформи. На другій стадії визначаємо, в якому значенні вжито кожне слово: у прямому чи в переносному. На третій стадії вказуємо загальний об'єктивний зміст висловлювання з оперттям на визначені прямі і переносні значення. Четверта стадія є встановленням комунікативного наміру мовця за допомогою комунікативної ситуації і контексту. П'ята стадія має результатом висновок щодо концептуального навантаження висловлювання та наявності в ньому оцінної семантики.

Наведемо приклад експертного аналізу висловлювання «*Ви десять років грабували це місто!*» на наявність оцінного судження за запропонованим алгоритмом.

(1) Наведення лексикографічних дефініцій за «Словником української мови» [20]. Для експертного висновку немає потреби зазначати джерело кожної дефініції, достатньо вказати в переліку інформаційних і довідкових джерел словники, на які спирається експерт.

Ви – займенник, уживається при звертанні до двох чи багатьох осіб або у ввічливій формі до однієї особи [20, Т. 1, с. 347].

Десять – назва числа і цифри 10, кількість з 10 одиниць [20, Т. 2, с. 257].

Рік – одиниця літочислення, проміжок часу, близький до періоду одного обертання Землі навколо Сонця; має 12 календарних місяців [20, Т. 8, с. 574].

Грабувати – 1. Розбійницьким нападом віднімати що-небудь у когось, викрадати щось; 2. перен. Нешадно експлуатувати, розорювати податками, стягненнями, поборами [20, Т. 2, с. 151].

Це – вказівний займенник, вжитий на позначення конкретного міста [20, Т. 11, с. 190].

Місто – великий населений пункт; адміністративний, промисловий, торговий і культурний центр [20, Т. 4, с. 751].

(2) Визначення прямих і переносних значень слів.

Серед зазначених дефініцій єдина лексема «*грабувати*» в переносному значенні набуває відтінку оцінного значення через аксіологічний маркер «нещадно» (за дефініцією «Нещадний. – Який не знає пощади; жорстокий, непримиренний, безпощадний» [20, Т. 5, с. 406]). Проте наведене висловлювання та контекст її вживання не дає підстав стверджувати, що лексемі «грабувати» вжито в переносному значенні, оскільки в сучасній ситуації не можливо «експлуатувати, розорювати податками, стягненнями, поборами» місто. Навпаки, у висловлюванні «*Ви десять років грабували це місто!*» відсутні лексеми в переносних значеннях.

(3) Об'єктивним змістом висловлювання є емоційне твердження мовця щодо певної особи, яка упродовж десяти років розбійницьким нападом віднімала що-небудь у когось, викрадала щось у певному великому населеному пункті.

(4) Комунікативний намір мовця полягає у звинуваченні адресата в тому, що він грабував місто. Звинувачення належить до конфліктних та агресивних намірів, що передбачають вираження негативного ставлення до адресата, зокрема і через використання оцінних суджень.

(5) Висловлювання «*Ви десять років грабували це місто!*» скероване на звинувачення адресата в діяльності, що засуджується суспільством і є негативним щодо інших його членів (грабіжництво). Лексичні значення слів і концептуальне навантаження лексем дають підстави стверджувати, що це судження оцінного характеру.

Такий алгоритм допоможе під час розмежування фактичних тверджень та оцінних суджень у лінгвістичній семантико-текстуальній експертизі.

Висновки і перспективи дослідження. Лінгвістична семантико-текстуальна експертиза визначення оцінних суджень повинна враховувати як теоретичні положення юридичної лінгвістики, так і практичні рекомендації для експертів. За відсутності затвердженої методики аналізу таких висловлювань доцільним є розроблення відповідного алгоритму, що охоплює п'ять стадій і спирається на лінгвокогнітивний, лінгвопрагматичний і власне лінгвістичний підходи до аналізу категорії оцінки. На цих стадіях необхідно визначити лексичне значення компонентів висловлювання; виявити пряме і переносне слововживання; схарактеризувати об'єктивний зміст висловлювання; з'ясувати комунікативний намір мовця; визначити тип висловлювання – оцінне судження чи фактичне твердження. Перспективи дослідження полягають у виробленні критеріїв оцінності, релевантних для семантико-текстуальної експертизи.

Література

1. Ажнюк, Б. М. (2016). Лінгвістична експертиза як науково-дослідний жанр. *Криміналістика і судова експертиза*. Вип. 61.
2. Ажнюк, Л. В. (2016). Типологія об'єктів лінгвістичної експертизи і методика їх дослідження. *Мовознавство*. № 3.
3. Арутюнова, Н. Д. (1988). Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. Москва: Наука.
4. Бігунова, Н. О. (2017). Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання. Одеса: КП ОМД.
5. Вольф, Е. М. (1985). Функциональная семантика оценки. Москва: URSS.
6. Голобородько, К. Ю. (2020). Лінгвістична експертиза тексту: юридичний та мовний аналіз. Український світ у наукових парадигмах: *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Харків: ХІФТ. Вип. 7.
7. Закон України «Про інформацію». Режим доступу: <https://goo.su/bgWql>.
8. Закон України «Про судову експертизу». Режим доступу: <https://goo.su/z3gz>.
9. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень,

- затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 року № 53/5 (у чинній редакції) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://goo.su/vcH7wPq>.
10. Ковкіна, Є. В., Дідушок, Н. Я. (2018). Лінгвістичні дослідження в судово-експертній практиці. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару*. Харків: Право. Вип. 10.
 11. Кондратенко, Н. В. (2017). Лінгвістична експертиза текстів політичної тематики: загальні принципи та прийоми. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Вип. 12. Хмельницький: ФОП Бідюк Є.І.
 12. Космеда, Т. А. (2000). Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2000.
 13. Кришук, В. (2015). Оцінка як предмет мовознавчих студій. *Філологічний дискурс*. Вип. 1.
 14. Онищенко, І. В. (2005). Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах: дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпропетровськ.
 15. Островська, О. М. (2001). Лінгвістичні засоби реалізації категорії оцінки: дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Львів.
 16. Приходько, Г. І. (2019). Полістатусність категорії оцінки. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. № 5.
 17. Приходько, Г. І. (2001). Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові. Запоріжжя: ЗДУ.
 18. Свиридова, Л. В. (2018). Лінгвістична експертиза мовлення на сучасному етапі її розвитку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 2.
 19. Сизонов, Д. Ю., Шевченко, Л. І. (2021). Лінгвістична експертиза: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет».
 20. Словник української мови в 11 томах. (1970–1980). Київ: Наукова думка.
 21. Толковый словарь русского языка. Под ред. С. И. Ожегова и Н. Ю. Шведовой. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://goo.su/PLyt_
 22. Халімац, О. В. (2019). Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови: монографія. Харків: Майдан.

References

1. Azhnyuk, B. M. (2016). Linguistic examination as a research genre. [Linhvistychna ekspertyza yak naukovo-doslidnyy zhanr]. *Forensics and forensic science*. Vip. 61. [in Ukrainian].
2. Azhnyuk, L. V. (2016). Typology of objects of linguistic examination and methods of their research. [Typolohiya ob'yektiv linhvistychnoyi ekspertyzy i metodyka yikh doslidzhennya]. *Linguistics*. № 3. [in Ukrainian].
3. Arutyunova, N. D. (1988). Types of language meanings: Evaluation. The event. Fact. [Typy yazykovykh znacheniy: Otsenka. Sobytye. Fakt]. Moscow: Science. [in Russian].
4. Bigunova, N. O. (2017). Positive assessment: from cognitive judgment to communicative expression. [Pozytyvna otsinka: vid kohnityvnoho sudzhennya do komunikativnoho vyslovlyuvannya]. Odesa: KP OMD. [in Ukrainian].
5. Wolf, E. M. (1985). Functional semantics of evaluation. [Funktsyonalnaya semantika otsenki]. Moscow: URSS. [in Russian].
6. Goloborodko, K. Yu. (2020). Linguistic examination of the text: legal and linguistic analysis. [Linhvistychna ekspertyza tekstu: yurydychnyy ta movnyy analiz. Ukrayins'kyi svit u naukovykh paradyhmakh]. *Ukrainian world in scientific paradigms: Collection of scientific works of Kharkiv National Pedagogical University named after G. Skovoroda*. Kharkiv: HIFT. Vip. 7. [in Ukrainian].
7. Law of Ukraine «On Information». [Zakon Ukrayiny «Pro informatsiyu»]. Access mode: <https://goo.su/z3gz>. [in Ukrainian].

8. Law of Ukraine «On forensic examination». [Zakon Ukrainyiny «Pro sudovu ekspertyzu»]. Access mode: <https://goo.su/z3gz>. [in Ukrainian].
9. Instruction on appointment and conduct of forensic examinations and expert research. [Instruktsiya pro pryznachennya ta provedennya sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen']. [Electronic resource]. Access mode: <https://goo.su/vcH7wPq>. [in Ukrainian].
10. Kovkina, EV, Didushok, N. Ya. (2018). Linguistic research in forensic practice. [Linhvistychni doslidzhennya v sudovo-ekspertnyi praktitsi]. *Pre-trial investigation: current problems and ways to solve them: materials of a permanent scientific practice seminar*. Kharkiv: Law. Vip. 10. [in Ukrainian].
11. Kondratenko, N. V. (2017). Linguistic examination of political texts: general principles and techniques. [Linhvistychna ekspertyza tekstiv politychnoyi tematyky: zahal'ni pryntsyipy ta pryomy]. *Current issues of philology and translation studies*. Vip. 12. Khmelnytsky: FOP Bidyuk E. I. [in Ukrainian].
12. Kosmeda, T. A. (2000). Axiological aspects of pragmalinguistics: formation and development of the category of evaluation. [Aksiolohichni aspekty prahmalinhvistyky: formuvannya i rozvytok katehoriyi otsinky]. Lviv: Ivan Franko Lviv National University, 2000. [in Ukrainian].
13. Krishchuk, V. (2015). Assessment as a subject of linguistic studies. [Otsinka yak predmet movoznavchykh studi]. *Philological discourse*. Vip. 1. [in Ukrainian].
14. Onishchenko, I. V. (2005). Category of assessment and means of its expression in journalistic and information texts: dis. cand. philol. science: 10.02.01. [Katehoriya otsinky ta zasoby yiyi vyrazhennya v publitsystychnykh ta informatsiynykh tekstakh: dys. kand. filol. nauk: 10.02.01.]. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].
15. Ostrovskaya, O. M. (2001). Linguistic and stylistic means of realization of the assessment category: dis. cand. philol. science: special. 02.10.04. [Linhvostylistychni zasoby realizatsiyi katehoriyi otsinky: dys. kand. filol. nauk: spets. 10.02.04.]. Lviv. [in Ukrainian].
16. Prikhodko, G. I. (2019). Polystatus assessment category. [Polistatusnist' katehoriyi otsinky]. *Scientific Journal of Lviv State University of Life Safety «Lviv Philological Journal»*. № 5. [in Ukrainian].
17. Prikhodko, G. I. (2001). Ways of expressing evaluation in modern English. [Sposoby vyrazhennya otsinky v suchasniy anhliys'kiy movi]. Zaporozhye: ZSU. [in Ukrainian].
18. Sviridova, L. V. (2018). Linguistic examination of speech at the present stage of its development. [Linhvistychna ekspertyza movlennya na suchasnomu etapi yiyi rozvytku]. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. № 2. [in Ukrainian].
19. Sizonov, D. Yu., Shevchenko, L. I. (2021). Linguistic examination: a textbook. [Linhvistychna ekspertyza: pidruchnyk]. Kyiv: Ukrainian Orthodox Church «Kyiv University». [in Ukrainian].
20. Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes. (1970–1980). [Slovnyk ukrayins'koyi movy v 11 tomakh. (1970–1980)]. Kyiv: Scientific opinion. [in Ukrainian].
21. Explanatory dictionary of the Russian language. Ed. S. I. Ozhegova and N. Yu. Shvedova. [Tolkovyy slovar' russkoho yazyka]. [Electronic resource]. Access mode: <http://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=31485> [in Russian].
22. Haliman, O. V. (2019). Grammar of assessment: morphological categories of the Ukrainian language. [Hramatyka otsinky: morfologichni katehoriyi ukrayins'koyi movy]. Kharkiv: Maidan. [in Ukrainian].

Nataliia Kondratenko
Odesa I. I. Mechnikov National University
Doctor of Philology, Professor,
Head of the Department of Applied Linguistics
Odesa
kondr_nat@ukr.net
ORCID 0000-0002-9589-7716

FACTUAL STATEMENT AND EVALUATIVE JUDGMENT: DISTINCTION IN SEMANTIC-TEXTUAL LINGUISTIC EXAMINATION

The research focuses on distinguishing the criteria of evaluative judgment and distinguishing it from the factual statement that is relevant for semantic-textual linguistic examination. The definition of evaluative judgment is related to the presence of negative or positive information in the statement, but requires clear evaluation criteria. Legislation does not allow unambiguous interpretation of the concepts of evaluative judgment and factual assertion and does not correlate with linguistic theory. Contradictions between the views of expert linguists and linguistic scholars on this issue do not allow to develop a single principle for determining evaluative judgments. The purpose of the study is to determine the criteria for distinguishing between factual statement and evaluative judgment, relevant to semantic-textual linguistic research. The aim was to solve the following tasks: to outline the problems of semantic-textual expert research, to characterize the category of assessment from a linguistic perspective; definition of evaluative judgment and factual statement; formation of criteria for distinguishing between evaluative judgments and factual statements.

The theoretical basis of scientific research was the work of Ukrainian researchers in the field of legal linguistics and recommendations of a practical nature in the field of linguistic examination. The study clarifies the essential characteristics of the category of evaluation in linguistics and on the basis of expert opinions analyzes the main ways to distinguish between evaluative judgments and factual statements at the lexical and grammatical levels. The obtained results will be used in conducting linguistic semantic-textual examinations to determine evaluative judgments.

Linguistic semantic-textual examination of the definition of evaluative judgments should take into account both the theoretical provisions of legal linguistics and practical recommendations for experts. In the absence of an approved methodology for analyzing such statements, it is advisable to develop an appropriate algorithm that covers five stages and is based on linguocognitive, linguopragmatic and linguistic approaches to the analysis of the assessment category. At these stages it is necessary to determine the lexical meaning of the components of expression; identify direct and figurative word usage; characterize the objective content of the statement; to find out the communicative intention of the speaker; determine the type of statement – evaluative judgment or factual statement. Prospects for the study are to develop evaluation criteria relevant to semantic-textual examination.

Key words: forensic examination, linguistic expertise, legal linguistics, assessment category, text analysis.